

Promisiunile avraamice în Galateni

A. BLAKE WHITE

PROMISIUNILE
AVRAAMICE
ÎN GALATENI

Promisiunile avraamice în Galateni

A. Blake White

Copyright ©2026 IBET. Toate drepturile rezervate asupra ediției în limba română. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea IBET.

Titlu în limba engleză: *What is New Covenant Theology? An Introduction* CrossToCrown deține titlurile de autor pentru toate cărțile publicate de vechea editură New Covenant Media, inclusiv pentru această carte publicată în 2012.

Traducerea: Florin Barbu și Nicu Sotir

ISBN: 978-630-95305-9-2 (pdf) și 978-630-95306-0-8 (epub)

EDITURA IBET

Str. Lalelelor 14 Vidra IF

ibetromania@gmail.com

*Toate titlurile publicate de Editura IBET
se găsesc pe toatenoi.ro*

Către fratele meu, Aaron White:

Sunt mândru de tine, frate!

Îți admir „religia pură”.

Cu multă dragoste!

CUPRINS

Introducere	9
Capitolul 1: Promisiunea avraamică din Geneza 12:1-3	11
Capitolul 2: Structura pasajului din Geneza 12:1-3	15
Capitolul 3: Promisiunile avraamice în scrisoarea către cei din Galația	21
Capitolul 4: Sămânța	27
Capitolul 5: Binecuvântarea	43
Capitolul 6: Țara	55
Concluzie	65
Bibliografie	67

INTRODUCERE

Îmi place foarte mult epistola scrisă către cei din Galația. Studiul aprofundat al acestei epistole binecuvântate aduce o satisfacție imensă. Sunt recunoscător pentru ocazia de a fi prezentat acest material în cadrul Conferinței Doctrinare a Seminarului Teologic Providence, în anul 2012, care a avut loc în Colorado Springs, și la conferința anuală John Bunyan din 2013, găzduită în Lewisburg, Pennsylvania. Acest subiect a stârnit curiozitatea multora de-a lungul timpului, motiv pentru care apreciez oportunitatea de a-l analiza și prezenta în detaliu. Această carte este o dezvoltare a capitolelor 9-11 din cartea mea *Union with Christ: Last Adam and Seed of Abraham* (n.tr *Unirea cu Hristos: Ultimul Adam și Sămânța lui Avraam*).

Teologia Noului Legământ predică adesea despre importanța de a-i lăsa pe apostoli să ne învețe cum să abordăm Vechiul Testament. Acest lucru este corect și bun, dar trebuie să îl și demonstrăm, text cu text. Această carte scurtă este dedicată acestui scop, analizând o serie de promisiuni importante din Vechiul Testament într-o singură epistolă din Noul Testament. Sper și mă rog ca ea să fie edificatoare.

CAPITOLUL 1

PROMISIUNEA AVRAAMICĂ DIN GENEZA 12:1-3

Povestea de până acum:

Primele capitole ale Bibliei ne sunt familiare tuturor. Geneza 1-2 este minunată, dar capitolele 3-11 sunt sumbre. Mai întâi a venit căderea lui Adam, apoi a lui Noe, apoi a constructorilor de orașe. Babel, în esență, era despre realizările umane. Ei voiau să-și facă un nume construind un turn care să ajungă până la nori. Credeau că ajung în ceruri, dar – remarcați ironia – Dumnezeu *tot* a trebuit să coboare (Gen 11:7). „Numele mare” pentru care s-au străduit constructorii este *dat* lui Avram (Gen 11:4, 12:2). Cu toată rebeliunea flagrantă, capitolul 11 ne lasă cu întrebarea: „*A terminat Dumnezeu cu națiunile? I s-a epuizat răbdarea?*” Geneza 12 este răspunsul lui Dumnezeu.¹ Christopher Wright, în superba sa carte *The Mission of God*, scrie:

Ce ar putea face Dumnezeu în continuare? Ceva ce numai Dumnezeu putea să conceapă. El vede un cuplu bătrân, fără copii, în țara Babilonului și decide să-i facă izvorul, punctul de lansare al întregii Sale

¹ William J. Dumbrell, *Search for Order* (Eugene, OR: Wipf and Stock, 1994), 34.

misiuni de răscumpărare cosmică. Aproape că putem auzi respirația tăiată a oștirilor cerești când a fost dezvăluit planul uluitor. Ei știau, așa cum știe acum cititorul Genezei 1-11, amploarea uriașă a devastării pe care răul șerpesc și încăpățânarea umană au provocat-o în creația lui Dumnezeu. Ce fel de răspuns ar putea fi oferit prin Avram și Sarai? Tocmai aceasta este amploarea a ceea ce urmează. Chemarea lui Avram este începutul răspunsului lui Dumnezeu la răul din inimile oamenilor, la conflictele dintre națiuni și la gemetele sfâșietoare ale întregii sale creații. O lume nouă - în cele din urmă o creație nouă - începe în acest text. Dar este o lume nouă care izbucnește din pântecul celei vechi - vechea lume descrisă în Geneza 1-11.²

Geneza 12 servește ca pasaj de tranziție - de la Adam la Avraam. El marchează o nouă fază a istoriei.³ După cum observă Wright, aici apare o nouă creație.⁴ De aceea, în Romani 4:17, când descrie promisiunea făcută lui Avraam, Pavel vorbește despre Dumnezeu ca fiind Cel „Care învie morții și Care cheamă lucrurile care nu sunt, ca și cum ar fi.”

² Christopher J.H. Wright, *The Mission of God* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2006), 199-200.

³ William J. Dumbrell, *Covenant and Creation* (Carlisle, PA: Paternoster, 1984), 58; T. Desmond Alexander, *From Paradise to the Promised Land* (Grand Rapids: Baker Academic, 2002), 145.

⁴ Wright, *The Mission of God*, 199; Dumbrell, *Covenant and Creation*, 63; Andreas J. Köstenberger and Peter T. O'Brien, *Salvation to the Ends of the Earth* (Downers Grove, IL: IVP, 2001), 28.

⁵ Geneza 12 este o reiterare într-o formă nouă a promisiunii originale făcute în Geneza 3:15.⁶ Un midraș rabinic asupra Genezei îl redă pe Dumnezeu spunând: „Îl voi crea mai întâi pe Adam și, dacă acesta se va rătăci, îl voi trimite pe Avraam să rezolve lucrurile”.⁷ În mod similar, N.T. Wright observă: „Avraam apare în structura Genezei ca răspuns la nenorocirea întregii omeniri. Lanțul dezastrelor și al „blestemului”, de la Adam, prin Cain, prin Potop, până la Babel, începe să fie inversat atunci când Dumnezeu îl cheamă pe Avraam și îi spune: „În tine vor fi binecuvântate

⁵ Stephen J. Wellum, „Baptism and the Relationship Between the Covenants,” în *Believer's Baptism: Sign of the New Covenant in Christ* eds. Thomas R. Schreiner and Shawn D. Wright (Nashville: B&H Academic, 2006), 130; Peter J. Gentry and Stephen J. Wellum, *Kingdom Through Covenant: A Biblical-Theological Understanding of the Covenants* (Wheaton, IL: Crossway Books, 2012), 225.

⁶ James Hamilton, „The Seed of the Woman and the Blessing of Abraham,” *Tyndale Bulletin* 58.2 (2007); Michael W. Goheen, *A Light to the Nations* (Grand Rapids: Baker, 2011), 28.

⁷ *Gen. Rab.* 14:6 citat în Goheen, *A Light to the Nations*, 27.

toate familiile pământului”.⁸

⁸ N.T. Wright, *The New Testament and the People of God* (Minneapolis: Fortress, 1992), 262; În mod similar, Stephen Dempster scrie „Planul lui Dumnezeu [*sic*] cu și prin Avraam este de a restaura condițiile originale ale creației descrise în Geneza 1-2”, în *Dominion and Dynasty: A Theology of the Hebrew Bible* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2003), 79. Craig A. Blaising și Darrel L. Bock scriu, „Asemenea legământului noahic, legământul abrahamic se contrastează cu judecățile lui Dumnezeu împotriva păcatului uman și reprezintă de la început planul creației”, în *Progressive Dispensationalism* (Grand Rapids: Baker, 1993), 130.

CAPITOLUL 2

STRUCTURA PASAJULUI DIN GENEZA 12:1-3

E util să ne uităm la structura acestor versete. Găsim două imperative urmate de câte trei promisiuni, cel dintâi fiind adresat lui Avraam, iar cel de-al doilea fiind adresat lumii în relație cu Avraam:

I. Vino în țara pe care ți-o voi arăta.

A. Te voi face o națiune mare⁹

B. Te voi binecuvânta

C. Voi face numele tău mare

II. Să fii o binecuvântare.¹⁰

⁹ Porunca „Fiți roditori” se transformă într-o promisiune: „Vă voi face roditori” (Wright, *The New Testament and the People of God*, 263.). Cuvântul pentru „națiune” este *goy*, care este de obicei rezervat comunității mondiale, excluzând Israelul; când este folosit pentru Israel, este adesea folosit într-un mod peiorativ (cf. Jud 2:20). Cuvântul uzual pentru a se referi la Israel este *am*. Această utilizare este destinată probabil pentru a indica apariția ulterioară a Israelului ca entitate geopolitică. Vezi W. J. Dumbrell, „*The Covenant With Abraham*”, *The Reformed Theological Review* 41.2 (May-August 1982), 43; Paul R. Williamson, *Sealed With an Oath* (Downers Grove, IL: IVP, 2007), 82-83; Alexander, *From Paradise to the Promised Land* 144.

¹⁰ Traducerile în limba engleză traduc adesea această frază: „și tu vei fi o binecuvântare”. Aceasta este o traducere corectă, dar faptul că este un imperativ este adesea omis. Eu prefer „și tu, fii o binecuvântare”. Vezi Christopher Wright, *The Mission of God*, 200-01.

- A. Îi voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta
- B. Îl voi blestema pe cel ce te va blestema
- C. Prin tine vor fi binecuvântate toate familiile pământului.¹¹

Aici avem două obiective: 1) transformarea lui Avraam într-o națiune mare, cu teritoriu, descendenți și binecuvântare, și 2) binecuvântarea tuturor națiunilor prin această mare națiune a lui Avraam.¹² Fraza finală, „prin tine vor fi binecuvântate toate familiile pământului”, este afirmația principală a acestor versete.¹³ După cum spune Christopher Wright, „Binecuvântarea pentru națiuni este esența, din punct de vedere textual și teologic, a promisiunii lui Dumnezeu către Avraam.”¹⁴ Așadar, avem aici o dublă intenție: Avraam și familia lui sunt în primul rând cei care primesc binecuvântarea, iar apoi sunt mediatori ai binecuvântării. Ei sunt binecuvântați pentru a fi o

¹¹ Wright, *The Mission of God*, 200-01; și, de asemenea, Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 234.

¹² Williamson, *Sealed With An Oath*, 79, 82.

¹³ Goheen, *A Light to the Nations*, 30-31.

¹⁴ Wright, *The Mission of God*, 194.

binecuvântare.¹⁵ Natura acestei binecuvântări nu este pe deplin explicată aici, în Geneza, dar pe măsură ce revelația avansează, aceasta este clarificată.¹⁶

Este greu să supraestimăm importanța acestor promisiuni pentru toate lucrurile. „Avraam este punctul de plecare. Avraam este locul în care lucrurile prind contur.”¹⁷ Acest capitol stă la fundamentul tuturor interacțiunilor lui Dumnezeu cu omenirea. Aici găsim „planul teologic pentru

¹⁵ Implicațiile misiologice ale acestor versete sunt *multe*. Misiunea lui Dumnezeu începe aici. După cum observă Christopher Wright, „Nu putem vorbi în mod biblic despre doctrina alegerii fără a insista că aceasta nu a fost niciodată un scop în sine, ci un mijloc pentru atingerea unui scop mai înalt, acela al adunării națiunilor. Alegerea trebuie înțeleasă ca fiind misiologică, nu doar soteriologică”, în *The Mission of God*, 369. Michael Goheen continuă: „Alegerea particulară a lui Avraam este instrumentul scopului universal al lui Dumnezeu față de întreaga lume. Astfel, în narațiunea biblică, privilegiul și responsabilitatea, mântuirea și slujirea, primirea și medierea binecuvântării apar împreună în cadrul alegerii. Poporul lui Dumnezeu este un *popor* de tipul «*ca să*» – este ales *ca să* cunoască mântuirea lui Dumnezeu și apoi *ca să* invite toate națiunile să ia parte la ea”, în *A Light to the Nations*, 31. Marea Trimitere poate fi văzută ca o mutație cristologică a trimiterii originare a lui Avraam: „Du-te... și fii o binecuvântare... și toate națiunile de pe pământ vor fi binecuvântate prin tine”, Wright, *The Mission of God*, 213. Vezi și *Missional Ecclesiology* (Frederick, MD: New Covenant Media).

¹⁶ Craig A. Blaising and Darrell L. Bock, *Progressive Dispensationalism* (Grand Rapids: Baker Books, 2000), 140.

¹⁷ N.T. Wright, *Justification* (Downers Grove, IL: IVP, 2009), 217.

istoria răscumpărării lumii”.¹⁸ Aici găsim acea Magna Carta a Bibliei!¹⁹ Aceasta este temelia „planului unic al lui Dumnezeu pentru lume realizat prin Israel”.²⁰ Darrell Bock și Craig Blaising scriu: „Legământul avraamic stabilește, prin urmare, relația fundamentală dintre Dumnezeu și întreaga omenire, începând cu Avraam. Aceasta înseamnă că, pentru a înțelege Biblia, ea trebuie citită prin prisma legământului avraamic, deoarece acel legământ cu Avraam este cadrul fundamental pentru interpretarea Scripturii și a

¹⁸ Dumbrell, „The Covenant With Abraham”, 46; idem., în *Covenant and Creation*, 66; Williamson observă în mod similar: „Aceste trei versete stabilesc agenda nu doar pentru relatările patriarhale, ci și pentru restul Pentateuhului și dincolo de acesta. Prin urmare, acest discurs divin adresat lui Avram este una dintre cele mai importante revelații din întreaga Scriptură”, în *Sealed With an Oath*, 77.

¹⁹ Williamson, *Sealed With an Oath*, 77.

²⁰ Wright, *Justification*, 216.

istoriei răscumpărării pe care aceasta o revelează.”²¹ Așa cum avea să spună Pavel mult mai târziu, aici avem Evanghelia vestită în avans (Gal. 3:8).

Această promisiune este promisiunea fundamentală a Bibliei. Toate celelalte promisiuni sunt dezvoltări ale acesteia.²² Legământul mozaic a fost construit pe baza acesteia (Exod 2:24, 6:4-5). Geneza 12:2-3 este reiterată într-o formă nouă în Exod 19:4-6:

„Ați văzut ce le-am făcut egiptenilor, cum v-am purtat pe aripi de vultur și v-am adus la Mine. De aceea, acum, dacă veți asculta cu atenție de glasul Meu și veți ține legământul Meu, veți fi proprietatea Mea dintre toate popoarele. Deși tot pământul este al

²¹ Blaising și Bock, *Progressive Dispensationalism*, 135; vezi și 172; Stephen J. Wellum este de acord, scriind: „Scriptura prezintă legământul lui Avraam ca bază pentru toate relațiile lui Dumnezeu cu rasa umană și coloana vertebrală a înțelegerii legămintelor biblice. Într-adevăr, prin Avraam și sămânța lui – privită în ultimă instanță ca fiind Domnul nostru Isus Hristos (Galateni 3:16) – Dumnezeu nostru triunic își împlinește scopul și promisiunea veșnică de a-Și salva un popor pentru Sine și de a inaugura o nouă creație. Acest lucru este confirmat nu numai în ceea ce privește teologia Vechiului Testament, ci și în modul în care autorii Noului Testament interpretează împlinirea promisiunii avraamice în lumina persoanei și lucrării lui Hristos (de exemplu, Romani 4 și Galateni 3)”, în eseul său programatic „Baptism and the Relationship Between the Covenants”, 128-29, 132; Vezi și Kostenberger și O’Brien, *Salvation to the Ends of the Earth*, 32, 252; David Baker, *Two Testaments, One Bible* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2010), 242.

²² Baker, *Two Testaments, One Bible*, 202-03.

Meu, voi Îmi veți fi o împărăție de preoți și o națiune sfântă”. Acestea sunt cuvintele pe care să le spui fiilor lui Israel“.

Sunt promise trei elemente principale: pământ, urmași și binecuvântare (sau o relație specială cu Dumnezeu).²³ Legământul davidic este o reiterare a celui avraamic. Lui David i se promite *binecuvântare*. În 2 Samuel 7:9 scrie: „Am fost cu tine pretutindeni pe unde ai mers și i-am nimicuit dinaintea ta pe toți dușmanii tăi.” În 2 Samuel 7:14-15 scrie: „Eu îi voi fi Tată, iar el Îmi va fi fiu. Când va păcătuï, îl voi muștra cu nuiuaa oamenilor și cu loviturile fiilor omului, dar îndurarea Mea nu se va depărta de la el, așa cum am îndepărtat-o de la Saul, pe care l-am înlăturat dinaintea ta.” (vezi și 7:23-24). Lui David i se promite

²³ Baker, *Two Testaments, One Bible*, 203. Relația este inițiată și promisiunile sunt date în capitolul 12. Legământul este formalizat în capitolul 15 și confirmat în capitolul 17. T.D. Alexander și studentul său Paul Williamson văd un legământ „nou” în Geneza 17. Așa cum remarcă William J. Dumbrell, sensul din capitolul 17 este acela de a pune în aplicare promisiunile legământului anterior din Geneza 15, în „Abraham and the Abrahamic covenant in Galatians 3:1-14,” în *The Gospel to the Nations: Perspectives on Paul's Mission*, eds. Peter Bolt and Mark Thompson (Downers Grove, IL: IVP, 2000), 31. Gentry și Wellum scriu: „Am putea compara relația dintre Dumnezeu și Avraam cu o căsătorie. Promisiunile făcute în capitolul 12 ar reprezenta atunci logodna sau angajamentul. Încheierea legământului în capitolul 15 și confirmarea în capitolul 17 ar corespunde jurămintelor de nuntă ale legământului căsătoriei. După ce l-a pus la încercare pe Avraam, Dumnezeu își reiterează promisiunile printr-un jurământ solemn”, în *Kingdom Through Covenant*, 230

pământ: „Voi pregăti un loc pentru poporul Meu Israel și îl voi sădi acolo, ca să locuiască singur, fără să mai fie tulburat” (2 Sam 7:10). La fel ca lui Avraam, și lui i se promite un *urmaș*: „Acum Domnul te înștiințează că Domnul Însuși îți va face o Casă. Când ți se vor împlini zilele și vei adormi alături de părinții tăi, voi ridica sămânța ta după tine, care va ieși din trupul tău, și-i voi întări domnia”²⁴

²⁴ Baker, *Two Testaments, One Bible*, 206.

CAPITOLUL 3

PROMISIUNILE AVRAAMICE ÎN EPISTOLA CĂTRE GALATENI

Galateni 3:1-16 spune:

O, galateni nesăbuiți! Cine v-a fermecat pe voi, înaintea ochilor căroră Isus Cristos a fost înfățișat ca răstignit! Un singur lucru doresc să aflu de la voi: ați primit Duhul prin faptele Legii sau prin auzirea credinței? Sunteți chiar atât de nesăbuiți? După ce ați început în Duhul, sfârșiți acum în fire? Ați suferit atâtea degeaba? – dacă într-adevăr a fost degeaba! Prin urmare, Cel Ce vă oferă Duhul și înfăptuiește minuni între voi face acestea prin faptele Legii sau prin auzirea credinței? Tot astfel, „Avraam a crezut în Dumnezeu, și aceasta i-a fost considerată dreptate.” Înțelegeți deci că cei ce cred, aceia sunt fii ai lui Avraam! Iar Scriptura, care a prevăzut că Dumnezeu va îndreptăți neamurile prin credință, i-a vestit mai dinainte lui Avraam Evanghelia: „În tine vor fi binecuvântate toate neamurile!” Astfel, cei ce cred sunt binecuvântați împreună cu Avraam cel credincios. Căci cei ce se bazează pe faptele Legii sunt sub blestem, deoarece este scris: „Blestemat este oricine nu rămâne în toate lucrurile scrise în Cartea Legii, ca să le facă”. Este clar că nimeni nu este îndreptățit înaintea lui Dumnezeu prin Lege, pentru că „Cel drept prin credință va trăi”, iar Legea nu se bazează pe credință, ci ea spune: „Cel ce le face va trăi prin ele.” Cristos ne-a răscumpărat de sub blestemul

Legii, devenind blestem pentru noi – căci este scris: „Blestemat este oricine e atârnat pe lemn” – pentru ca, în Cristos Isus, binecuvântarea lui Avraam să vină la neamuri, ca să primim, prin credință, promisiunea Duhului. Fraților – vorbesc în felul oamenilor – odată validat un legământ, chiar omenesc fiind, nimeni nu-l anulează sau adaugă ceva la el. Acum, promisiunile i-au fost făcute lui Avraam și seminței lui. Scriptura nu spune „și semințelor“, ca și cum ar fi mai multe, ci ca și cum ar fi una: „și seminței tale”, care este Cristos.

Vreau să-mi pun cărțile pe masă. Înainte să analizăm modul în care Pavel, sub inspirația Duhului Sfânt, aplică promisiunile avraamice, vreau ca ipotezele mele să fie clare. Eu iau 2 Corinteni 1:20 literal: „pentru că în El toate promisiunile lui Dumnezeu sunt «da»”. Eu susțin o hermeneutică „cristotelică”. Peter Enns observă: „A citi Vechiul Testament „cristotelic” înseamnă a-l citi știind deja că Hristos este într-un fel punctul final (telosul) către care se îndreaptă povestea Vechiului Testament; cu alte cuvinte, a citi Vechiul Testament în lumina punctului culminant al

istoriei revelației, moartea și învierea lui Hristos.”²⁵ Noul Testament oferă un comentariu inspirat de Dumnezeu asupra semnificației Vechiului Testament. Trebuie să interpretăm Vechiul Testament ca ucenici creștini. Ca interpreți creștini, nu putem aborda Vechiul Testament ca și cum Noul Testament nu ar fi fost scris.²⁶ După cum scrie Hans K. LaRondelle,

Înțelegerea creștină a Vechiului Testament este determinată de accentul cristic prin care scriitorii Noului Testament au interpretat Scripturile ebraice ... Cheia Vechiului Testament nu este o metodă sau un principiu raționalist, fie că este vorba de literalism sau alegorism, ci Hristos Isus, Fiul lui Dumnezeu, așa cum este revelat în Noul Testament. Interpretul creștin al Vechiului Testament este

²⁵ Peter Enns, „Fuller Meaning, Single Goal: A Christotelic Approach to the New Testament Use of the Old in Its First-Century Interpretive Environment,” în *Three Views on the New Testament Use of the Old Testament* eds. Kenneth Berding and Jonathan Lunde (Grand Rapids: Zondervan, 2007), 214; Idem., *Inspiration and Incarnation: Evangelicals and the Problem of the Old Testament* (Grand Rapids: Baker, 2005), 154; J.R. Daniel Kirk, *Jesus Have I Loved, but Paul?* (Grand Rapids: Baker Academic, 2011), 194-95; Dennis E. Johnson, *Him We Proclaim* (Phillipsburg, NJ: P&R, 2007) 140 n.14, 149; Graeme Goldsworthy, *Gospel-Centered Hermeneutics* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2006), 62-63.

²⁶ P.W.L. Walker, *Jesus and the Holy City* (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 313. Hans K. LaRondelle scrie, „Doar Hristos este adevăratul interpret al Scripturilor sacre ale Israelului,” *The Israel of God in Prophecy* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1983), 3 (cf. 1, 8, 14, 19, 23, 60).

obligat, odată pentru totdeauna, să citească Scripturile ebraice în lumina Noului Testament ca întreg, deoarece Vechiul Testament este interpretat în mod autoritar, sub inspirație divină, în Noul Testament ca istoria continuă a mântuirii lui Dumnezeu.²⁷

Scriitorii Noului Testament ne învață despre Isus și noul legământ, dar și despre Geneza. Isus spune: „Căci dacă ați crede pe Moise, m-ați crede și pe mine, căci el a scris despre Mine” (Ioan 5:46).²⁸ Luca relatează cum Regele Isus le-a dat ucenicilor pe drumul spre Emaus o lecție de hermeneutică cristotelică. După cum observă un teolog al Noului Testament, „Luca atribuie în mod explicit originea interpretării cristologice a Vechiului Testament lui Isus însuși. Privind lucrurile retrospectiv, din prisma învierii, Luca insistă că întreaga poveste a Bibliei lui Israel, din toate direcțiile ei, era, într-un mod misterios, de fapt „despre”

²⁷ LaRondelle, *The Israel of God in Prophecy*, 8, 19.

²⁸ Contrar lui Baker, care scrie: „Se consideră uneori că interpretarea Vechiului Testament își găsește cheia în modul în care Noul Testament îl folosește pe cel Vechi. Totuși, noi trăim într-o lume diferită de cea a autorilor Noului Testament, iar sarcina noastră nu este să imităm felul în care ei au interpretat Vechiul Testament, ci să ne dezvoltăm propria noastră abordare. Metodele lor de interpretare au fost potrivite pentru nevoile secolului I, dar nu pot fi pur și simplu repetate la începutul secolului XXI. Putem învăța foarte mult din modul în care primii creștini au citit și au înțeles Vechiul Testament, dar pentru a înțelege cu adevărat și a răspunde Cuvântului lui Dumnezeu astăzi, ar trebui să folosim metodele hermeneuticii moderne”, în *Two Testaments, One Bible*, 278.

Isus. Prin urmare, capitolul final al acestei evanghelii încurajează cititorul să realizeze o lectură aprofundată a Scripturii lui Israel în lumina poveștii lui Isus, pentru a vedea în ce fel ar putea fi adevărată această afirmație.²⁹

După ce mi-am afirmat deschis poziția, să ne reamintim contextul epistolei către Galateni. Narațiunea despre Avraam ar fi fost folosită de iudaizatori. Vom arunca o scurtă privire la fiecare dintre cele trei promisiuni principale ale legământului avraamic: sămânța, binecuvântarea și țara. După cum vom vedea, țara și sămânța (precum și sabatul și botezul) reprezintă teste majore pentru teologia biblică (adică modul în care cineva formulează canonul va fi decisiv pentru poziția sa cu privire la aceste chestiuni).

²⁹ Richard B. Hays, „The Canonical Matrix of the Gospels,” în *The Cambridge Companion to the Gospels*, ed. Stephen C. Barton (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 69–70. „Pentru Luca, matricea canonică a Scripturii lui Israel nu este doar o rețea de povestiri și imagini din care pot fi selectate la întâmplare texte doveditoare; mai degrabă, pentru Luca, matricea canonică are un fir narativ, iar Evanghelia constituie deznodământul aceluși fir narativ. Înțelegem Evanghelia în mod corect numai atunci când o vedem ca pe o desfășurare a scopului lui Dumnezeu în istorie.” 70.

A. Blake \

CAPITOLUL 4

SĂMÂNȚA³⁰

După cum s-a arătat, în Scriptură se disting patru sensuri ale seminței lui Avraam:

- Fizică
- Fizică/specială
- Cristologică
- Eclezială³¹

Cheia pentru înțelegerea modului în care Pavel reformulează tema seminței lui Avraam se găsește în Galateni 3:16: „Acum, făgăduințele i-au fost făcute «lui Avraam și seminței lui». Nu zice: «Și semințelor» (ca și

³⁰ Cu privire la această chestiune, vezi Wright, *Mission of God*, 343, 353, 455, 489, 528; N.T. Wright, *Justification* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2009), 142-43; E. Earl Ellis, *Paul's Use of the Old Testament* (Eugene, OR: Wipf and Stock, 1981), 136-37; William J. Dumbrell, „Abraham and the Abrahamic Covenant in Galatians 3:1-14,” în *The Gospel to the Nations: Perspectives on Paul's Mission*, eds. Peter Bolt și Mark Thompson (Downers Grove, IL: IVP, 2000), 26, 27; Thomas R. Schreiner, *Galatians*, ZEC (Grand Rapids: Zondervan, 2010), 57-58, 99, 130, 382, 399; LaRondelle, *The Israel of God*, 98-123.

³¹ John G. Reisinger, *Abraham's Four Seeds* (Frederick, MD: New Covenant Media, 1998); Stephen J. Wellum, *Baptism and the Relationship Between the Covenants*, 133-35; Gentry și Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 115, 632, 696.

cum ar fi vorba de mai multe), ci ca și cum ar fi vorba numai de una: «Și seminței tale», adică Hristos.” (VDC³², n.tr.) Acesta este aspectul cristologic al seminței lui Avraam. Aici, „sămânța” este la singular, dar este un substantiv colectiv și, prin urmare, poate avea sens singular sau plural (ca „pește” sau „oaiie” în limba engleză) și Pavel consideră acest lucru semnificativ. Hristos este sămânța lui Avraam într-un sens unic.

Interpretarea lui Pavel este legitimă, deoarece se bazează pe 2 Samuel 7:12-14, unde este menționată o sămânță singulară:³³ „Când ți se vor împlini zilele și vei adormi alături de strămoșii tăi, voi ridica *un urmaș* după tine, *care* va ieși din trupul tău, și-i voi consolida domnia. *El* va construi Numelui Meu o Casă, și Eu îi voi consolida pentru totdeauna tronul domniei *lui*. Eu îi voi fi Tată, iar *el* Îmi va fi fiu. Când va păcătuia, îl voi mustra cu nuiuaa oamenilor și cu loviturile fiilor omului” (sublinierea mea).

Înapoi în Geneza 17:6, lui Avraam i s-a promis că „din tine vor ieși împărați” (cf. și Gen 17:16, 35:11).³⁴ David era

³² N.tr VDC este versiunea de Biblia în limba română intitulată Versiunea Dumitru Cornilescu.

³³ Richard B. Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul* (London: Yale University Press, 1989), 85.

³⁴ Vezi Daniel. S Diffey, „The Royal Promise in Genesis: The Often Under-estimated Importance of Genesis 17:6, 17:16, and 35:11,” în *Tyndale Bulletin* 62.2 (2011), 313-16.

acest descendent al lui Avraam, iar Fiul său mai mare este Isus – Mesia, care este capul colectiv al poporului său.³⁵ El este descendentul lui Avraam. Vorbind despre regele David al Israelului, Psalmul 72:17 spune că oamenii vor fi binecuvântați în el și toate națiunile îl vor numi binecuvântat.³⁶ După cum observă Richard Hays, „înțelegerea lui Pavel despre Isus Hristos ca fiind singurul moștenitor adevărat al promisiunii făcute lui Avraam este premisa teologică esențială pentru strategiile sale hermeneutice”.³⁷

Relatarea lui Luca despre cântarea de laudă a Mariei confirmă acest lucru. Când Maria află că va naște pe Fiul Celui Preaînalt, căruia i se va da tronul lui David pentru a domni în veci, ea încheie cântarea de laudă cu următoarele cuvinte: „El a ajutat pe robul Său Israel, amintindu-Și de mila Sa, după cum a vorbit părinților noștri, lui Avraam și seminței lui pentru totdeauna” (Luca 1:54-55).³⁸ Acest lucru este confirmat și în profeția lui Zaharia:

³⁵ Schreiner, *Galatians*, 229.

³⁶ Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 288-89.

³⁷ Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, 121.

³⁸ Blaising și Bock scriu: „Cântarea Mariei dezvăluie convingerea ei că cel pe care îl va naște pentru a împlini promisiunile făcute lui David va împlini și promisiunile făcute lui Avraam. În mintea ei, împlinirea legământului davidic era mijlocul prin care promisiunea avraamică urma să se îplinească.” *Progressive Dispensationalism*, 188.

Zaharia, tatăl lui, a fost umplut cu Duhul Sfânt și a profețit, zicând: – Binecuvântat să fie Domnul, Dumnezeul lui Israel, pentru că a venit în ajutor și a adus răscumpărare poporului Său. El ne-a ridicat un Mântuitor puternic în Casa slujitorului Său David, așa cum a spus prin gura sfinților Săi profeți din vechime, aducându-ne eliberare de dușmanii noștri și din mâna tuturor celor ce ne urăsc. El Își arată astfel mila față de strămoșii noștri și Își amintește de legământul Lui cel sfânt, de jurământul pe care i l-a făcut lui Avraam, tatăl nostru, potrivit căruia ne va da voie, eliberați fiind din mâna dușmanilor noștri, să-I slujim fără teamă, în sfințenie și dreptate, înaintea Lui, în toate zilele noastre. (Luca 1:67-75)

Isus este descendentul lui David care aduce binecuvântarea lui Avraam.³⁹

Promisiunile făcute Israelului erau condiționate, iar Isus, Fiul lui Avraam și al lui David (Matei 1:1), este singurul israelit credincios. Toate promisiunile lui Dumnezeu își găsesc împlinirea în El (2 Corinteni 1:20). Merită să amintim aici un citat mai lung dintr-un teolog baptist de la Seminarul Southern – Russell Moore:

Pentru apostolii noului legământ, unitatea dintre evrei și neamuri este esențială în biserica primară. Este

³⁹ James Hamilton, „The Seed of the Woman and the Blessing of Abraham”, în *Tyndale Bulletin* 58.2 (2007), 271; Kirk, *Jesus Have I Loved, but Paul?*, 14-15; De asemenea, rețineți că în Faptele Apostolilor 3:24-26, este Slujitorul lui Isaia Acela cel care aduce binecuvântarea lui Avraam.

vorba despre mai mult decât armonia relațională umană. În schimb, recunoaște că scopurile împărăției lui Dumnezeu sunt *în Hristos*. El este ultimul om și adevăratul Israel, purtătorul Duhului. Un evreu care se agață de semnele tribale ale vechiului legământ se comportă ca și cum escatonul nu ar fi sosit, ca și cum ar aștepta încă sămânța promisă. Atât evreii, cât și neamurile trebuie să-și vadă identitatea nu în ei înșiși sau în carne, ci în Isus Hristos și numai în El. Isus este descendentul lui Avraam, cel care merită tronul lui David. El este Israelul ascultător care moștenește binecuvântările legământului mozaic. El este ispășirea mâniei lui Dumnezeu. El este primul născut din morți, învierea și viața. Cei care sunt în Hristos – fie ei evrei sau neamuri – primesc împreună cu El toate binecuvântările escatologice care I se cuvin Lui. În El, toți, fie ei evrei sau neamuri, sunt fii ai lui Dumnezeu – nu numai în ceea ce privește relația cu Tatăl, ci și în ceea ce privește moștenirea promisă (Romani 8:12-17). În Hristos, toți – fie ei iudei sau neamuri – sunt fii ai lui Avraam, adevărata circumcizie, neamul sfânt, casa și comunitatea lui Dumnezeu (Gal 3:23-4:7; Efes 2-3; Col 2:6-15; 3:3-11; 1 Pet 2:9-10) [...] Totuși, atât Teologia Legământului, cât și Dispensaționalismul discută adesea despre Israel și biserică fără a ține seama de natura cristicentrică a escatologiei biblice. Restaurarea viitoare a Israelului nu a fost *niciodată* promisă membrilor necredincioși și neregenerați ai națiunii (Ioan 3:3-10; Rom 2:25-29) – ci numai rămășiței credincioase. Biserica nu este Israel, cel puțin nu într-un sens direct, nemijlocit. Rămășița lui Israel – un descendent biologic al lui Avraam, un fiu întâi născut evreu circumcis, care este

aprobat de Dumnezeu pentru ascultarea sa față de legământ – primește *toate* promisiunile care i se cuvin. Israel este Isus din Nazaret, care, așa cum i s-a promis lui Israel, Descendentul este înviat din morți și marcat cu Duhul (Ezechiel 37:13-14; Romani 1:2-4) [...] Dispensationaliștii au dreptate că numai evreii etnici primesc restaurarea viitoare promisă, dar Pavel clarifică faptul că „sămânța lui Avraam” este singulară, nu plurală (Gal 3:16). Numai cei circumciși pot moșteni viitorul promis pentru Israel. Toți credincioșii – evrei și greci, sclavi și liberi, bărbați și femei – sunt din punct de vedere juridic fii întâi născuți ai lui Dumnezeu (Galateni 3:28). Ei sunt *în Hristos*... În Hristos, moștenesc toate promisiunile datorate descendenților lui Avraam, astfel încât tot ceea ce este adevărat pentru el este adevărat și pentru mine... Viitorul Israelului aparține atunci credincioșilor neamuri, dar numai pentru că ei sunt în uniune cu un Mesia evreu.⁴⁰

Pavel realizează clar că descendenții lui Avraam includ și un sens colectiv. El însuși face acest lucru în același capitol:

Galateni 3:7-„Înțelegeți, deci, că cei ce au credință, aceia sunt fii ai lui Avraam!

Galateni 3:26-29 - „Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Isus Cristos. Fiindcă toți câți ați fost botezați în Cristos, v-ați îmbrăcat cu Cristos. Nu mai este nici iudeu, nici grec; nu mai este

⁴⁰ Russell Moore, „Personal and Cosmic Eschatology,” în *Theology for the Church*, ed. Daniel L. Akin (Nashville: B&H Academic, 2007), 867-68, 906-07; LaRondelle, *The Israel of God*, 64, 65, 68; Wellum, „Baptism and the Relationship Between the Covenants,” 136.

nici sclav, nici om liber; nu mai este nici bărbat, nici femeie, pentru că voi toți sunteți una în Cristos Isus. Iar dacă voi sunteți ai lui Cristos, atunci sunteți descendenții lui Avraam și moștenitori după promisiunea făcută. "

În Galateni 3:29, „voi” este la plural (*humeis*). O traducere bună ar fi „Și dacă voi toți sunteți ai lui Hristos, atunci voi toți sunteți descendenți ai lui Avraam”. Pavel avea o perspectivă hristocentrică și eclesiocentrică.⁴¹ LaRondelle scrie: „În tipologia biblică, nu doar Hristos este ante tipul, ci *Hristos și poporul Său*, uniți într-o unitate organică, indestructibilă, în scopul mântuitor al lui Dumnezeu pentru lume.”⁴² Acest lucru are sens, deoarece „sămânța” se reproduce în același fel. Multe semințe pot proveni dintr-o singură sămânță.⁴³

Așadar, putem întreba: descendenții lui Avraam sunt Isus sau biserica? Răspunsul este: „Da!” Biserica moștenește promisiunile făcute lui Avraam prin faptul că este în Hristos.⁴⁴ Unirea cu Hristos este esențială pentru înțelegerea relației dintre Israel și biserică.⁴⁵

⁴¹ Vezi Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, 84-121; Kirk, *Jesus Have I Loved, but Paul?*, 63.

⁴² LaRondelle, *The Israel of God*, 52.

⁴³ Blaising and Bock, *Progressive Dispensationalism*, 190.

⁴⁴ Donaldson, „The Kingdom of God and the Land,” în *The Gospel and the Land of Promise*, 67.

⁴⁵ Vezi cartea mea *Union With Christ: Last Adam and Seed of Abraham*

Acesta este sensul eclezial al descendenților lui Avraam menționați mai sus și este ceva ce teologia legământului tinde să omită.⁴⁶ De exemplu, teologul reformat Louis Berkhof afirmă că legământul lui Avraam este în primul rând spiritual și „este în esență identic cu «noul legământ» al dispensației actuale”.⁴⁷ El susține că, întrucât copiii erau incluși în vechea dispensație ca parte integrantă a poporului lui Dumnezeu, atunci ei nu ar trebui să fie excluși din comunitatea noului legământ. Din nou, el scrie: „O astfel de excludere ar părea să necesite o declarație foarte explicită în acest sens [...] dacă copiii au primit semnul și pecetea legământului în vechea dispensație, se presupune că au cu siguranță dreptul să îl primească și în cea nouă”.⁴⁸ Cu alte cuvinte, întrucât în vechea eră Avraam și descendenții săi urmau să primească semnul legământului, la fel și în noua eră credincioșii și descendenții lor ar trebui să primească semnul (de aici botezul copiilor).

În umila mea opinie, Berkhof și cei care împărtășesc convingerile sale teologice nu înțeleg noutatea pe care o aduce noul legământ. Hristos este Mijlocitorul noului

(Frederick, MD: New Covenant Media, 2012), 55-62; Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 121-22, 690.

⁴⁶ Pentru o critică devastatoare a teologiei legământului, vezi eseuul lui Stephen J. Wellum, „Botezul și relația dintre legăminte”.

⁴⁷ Louis Berkhof, *Systematic Theology* (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 633.

⁴⁸ Berkhof, *Systematic Theology*, 633, 634.

legământ, care este împlinirea legământului avraamic. Isus, ca Mijlocitor al legământului final, aduce un progres tipologic *semnificativ*.⁴⁹ Ceea ce Teologia Legământului tinde să omită este rolul determinat al capului mijlocitor al legământului. De exemplu, Teologia Legământului învață că semnul legământului se aplică descendenților credinciosului, mai degrabă decât descendenților mijlocitorului. Israel a circumcis descendenții lui Avraam, iar biserica trebuie să boteze descendenții lui Hristos.⁵⁰ După cum scrie R. Fowler White, „Principiul genealogic continuă fără revocare, dar nu fără reinterpretare în cadrul noului legământ”⁵¹. Apartenența la comunitatea legământului nu mai poate fi decisă prin interpretarea relației genealogice dintre comunitatea legământului și capul legământului în termeni fizici. Moartea, învierea și înălțarea lui Hristos, Mijlocitorul noului legământ, necesită o relație spirituală între comunitatea legământului și capul legământului.⁵² Cu alte cuvinte, Hristos nu are descendenți fizici. El nu are nepoți. Omul devine „al lui Hristos” prin unirea cu Hristos, care se realizează prin credință și botez

⁴⁹ Wellum, „Baptism and the Relationship Between the Covenants,” 135.

⁵⁰ R. Fowler White, “The Last Adam and His Seed: An Exercise in Theological Preemption,” în *Trinity Journal* 6.1 (Spring 1985), 66, 70, 71.

⁵¹ Ibid., 70.

⁵² Ibid., 71; Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 70, 120-21, 125, 608, 697.

(Rom 6:4; Gal 3:27-28).

Un alt pasaj important din Galateni care se referă la problema descendenților lui Avraam se găsește în capitolul 6:15-16: „Căci nici circumcizia, nici necircumcizia nu sunt nimic, ci a fi o făptură nouă. Iar peste toți cei ce vor urma acest principiu și peste Israelul lui Dumnezeu să fie pace și milă!” Aici, Pavel stabilește o regulă pe care o putem numi „regula noii creații”. În esență, regula este că etnia nu contează. El continuă apoi să ureze pace și milă celor care urmează această regulă a noii creații.

Charles Ryrie scrie: „S-ar putea întreba de ce, dacă scriitorii Noului Testament au vrut să echivaleze în mod clar Israelul și biserica, nu au făcut-o în mod clar în multe alte locuri din scrierile lor, unde au avut ocazia convenabilă să o facă.”⁵³ Cred că Pavel face exact acest lucru aici. Problema nu poate fi rezolvată din punct de vedere gramatical, după cum sunt toți de acord. Controversa se referă la modul în care ar trebui interpretat „și” (kai) din Galateni 6:16. Ryrie consideră că ar trebui tradus „și mai ales”, astfel încât Pavel dorește pace și milă tuturor celor care urmează această regulă, conform căreia etnia nu contează – și mai ales creștinilor care sunt de etnie evreiască. El scrie: „Premilenistul spune că Pavel îi selectează pur și simplu pe evreii creștini pentru o recunoaștere specială în

⁵³ Charles C. Ryrie, *Dispensationalism* (Chicago: Moody, 2007), 149.

binecuvântare.”⁵⁴ Dimpotrivă, *kai* ar trebui înțeles exegetic (adică într-o manieră explicativă),⁵⁵ așa cum o face NIV (n.tr. versiunea Bibliei *New International Version* din limba engleză): „Pace și milă tuturor celor care urmează această regulă – Israelului lui Dumnezeu.”

Având în vedere argumentul întregii cărți și contextul imediat în care Pavel afirmă clar că etnia nu contează, mi se pare incredibil de dificil să consider că „Israelul lui Dumnezeu” se referă la altceva decât la biserică, la cei care sunt „ai lui Hristos” (cf. Galateni 3:7, 29). Moises Silva scrie: „Deoarece Pavel aplicase mai devreme (4:26) Isaia 54:1 credincioșilor neamuri din Galatia și deoarece scrisoarea în ansamblu se concentrează pe unitatea poporului lui Dumnezeu, este dificil de crezut că la sfârșitul documentului el ar introduce o distincție etnică. Dimpotrivă, prin intermediul unei aluzii finale la Vechiul Testament, apostolul îi asigură pe cititorii săi că toți cei care aparțin noii ordini, fie ei evrei sau neamuri, sunt adevărata sămânță a lui Avraam și constituie astfel Israelul escatologic al lui Dumnezeu.”⁵⁶

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Robertson, *The Israel of God*, 42.

⁵⁶ Moises Silva, „Galatians,” in *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, eds. G.K. Beale and D.A. Carson (Grand Rapids: Baker Academic, 2007), 810; Similar, Tom Wright comentează, „Cei care insistă să interpreteze pasajul din Galateni ca referindu-se exclusiv la un grup iudeo-creștin ar trebui să ia în considerare modul în care o astfel

De asemenea, trebuie subliniat faptul că binecuvântarea lui Pavel de pace și milă este refuzată oricui permite etnicității să fie un criteriu pentru identificarea poporului lui Dumnezeu!⁵⁷

Indicii clare:

Includerea națiunilor este în mod evident anticipată în legământul lui Avraam, precum și în alte pasaje din Vechiul Testament. Poate că cel mai șocant este Isaia 19:19-25:

În ziua aceea, în mijlocul țării Egiptului se va afla un altar închinat Domnului, iar la granița lui, un stâlp închinat Domnului. El va fi un semn și o mărturie pentru Domnul Oștirilor în Egipt. Când vor striga către Domnul din cauza asupritorilor, El le va trimite un salvator și un apărător care îi va elibera. Astfel, Domnul Se va revela egiptenilor, iar în ziua aceea egiptenii Îl vor cunoaște pe Domnul. Vor sluji aducând jertfe și daruri de mâncare, vor face jurăminte Domnului și le vor împlini. Domnul va lovi Egiptul; îl va lovi, dar îl va vindeca. Ei se vor întoarce la Domnul, iar El va răspunde cererilor lor și îi va vindeca. În ziua aceea va fi un drum larg din Egipt și până în Asiria, iar asirienii vor veni în Egipt, și egiptenii în Asiria. Egiptenii vor sluji împreună cu

de interpretare anulează dintr-o lovitură întregul argument al restului scrisorii”, în „Jerusalem in the New Testament,” 66 n. 22; și Richard N. Longenecker, *Galatians*, WBC (Dallas: Word, 1990), 298; Bruce W. Longenecker, *The Triumph of Abraham's God* (Nashville: Abingdon, 1988), 88; LaRondelle, *The Israel of God*, 108-111.

⁵⁷ O. Palmer Robertson, *The Israel of God* (Phillipsburg, NJ: P&R, 2000), 40.

asirienii. În ziua aceea, Israel va fi al treilea popor, împreună cu Egiptul și Asiria, care va fi o binecuvântare în mijlocul pământului. Domnul Oștirilor îi va binecuvânta, zicând: „Binecuvântat să fie Egiptul, poporul Meu, Asiria, lucrarea mâinilor Mele, și Israel, moștenirea Mea!”⁵⁸.

Israelul va fi al treilea! Egiptul, poporul meu! Uimitor. După cum observă O. Palmer Robertson, „Este aproape ca și cum țara Israelului ar urma să fie ocolită!”⁵⁸

Sămânța lui Avraam experimentează o „transformare mesianică”⁵⁹ pe măsură ce se trece de la legământul avraamic la noul legământ. Iată câteva alte pasaje din Noul Testament care sunt clare în această privință:

Ioan 1:11-12 – „A venit la tot ce era al Său, dar ai Săi nu L-au primit. «Însă tuturor celor ce L-au primit, adică celor ce cred în Numele Lui, le-a dat autoritatea să devină copii ai lui Dumnezeu».”

Ioan 8:39 – „Ei au răspuns și I-au zis: – Tatăl nostru este Avraam! Isus le-a zis: – Dacă ați fi copiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam.”

⁵⁸ Robertson, *Israelul lui Dumnezeu*, 21. Christopher Wright scrie: „Șocul de a citi „Egiptul” imediat după „poporul meu” (în loc de Israel, cum era de așteptat) și de a pune Israelul pe locul al treilea în listă este palpabil. Totuși, așa stau lucrurile. Dușmanii de moarte ai lui Israel vor fi absorbiți în identitatea, titlurile și privilegiile lui Israel și vor împărtăși în binecuvântarea lui Avraam promisă de Domnul Dumnezeu viu”, în *The Mission of God*, 493.

⁵⁹ David G. Peterson, *Transformed by God* (Downers Gove, IL: IVP Academic, 2012), 101.

Romani 2:28-29 – „Căci iudeu nu este cel care este iudeu în exterior, și circumcizie nu este cea exterioară, în carne, ci iudeu este cel care este iudeu în interior, iar circumcizie este cea a inimii, prin Duhul, nu prin litera Legii. Lauda acestuia nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu.”

Romani 4:11-12 – „Apoi a primit semnul circumciziei ca pe un sigiliu al dreptății primite prin credință, în timp ce era necircumcis, astfel încât să poată fi atât tatăl tuturor celor ce cred fără să fie circumciși, pentru ca să li se ia în considerare și lor dreptatea aceasta, cât și tatăl celor circumciși, care nu doar că sunt circumciși, dar și pășesc pe urmele credinței pe care a avut-o tatăl nostru Avraam înainte de a fi circumcis.”

Romani 4:16 – „De aceea promisiunea este prin credință: ca să fie potrivit harului, așa încât aceasta să fie sigură pentru toți urmașii, nu doar pentru cei ce sunt sub Lege, ci și pentru cei ce au credința lui Avraam, care este tatăl nostru, al tuturor”.

1 Corinteni 10:1 – „Căci nu vreau să nu știți, fraților, că toți strămoșii noștri erau sub nor, toți au trecut prin mare.”

Filipeni 3:2-3 – „Feriți-vă de câinii aceia! Feriți-vă de lucrătorii aceia răi, feriiți-vă de mutilatorii aceia! Căci noi suntem cei circumciși: cei care slujim prin Duhul lui Dumnezeu, ne lăudăm în Cristos Isus și nu ne încredem în lucrurile pământești.”

Efesenii 2:13-16 – „Dar acum, în Cristos Isus, voi, care cândva erați departe, ați fost aduși aproape, prin sângele lui Cristos. Căci El este pacea noastră, Cel

Care i-a făcut pe amândoi una și, în trupul Său, a dărâmat zidul de la mijloc care-i despărțea, adică dușmănia, desființând Legea poruncilor, cu regulile ei, pentru a crea din cei doi, în El, un singur om nou, făcând astfel pace, și pentru a-i împăca pe amândoi cu Dumnezeu într-un singur trup, prin cruce, prin care a nimicit dușmănia.”

Hays scrie: „Biserica își descoperă adevărata identitate numai în raport cu istoria sacră a Israelului, iar istoria sacră a Israelului își descoperă întreaga semnificație – așa cum credea cu pasiune Pavel – numai în raport cu planul lui Dumnezeu pentru mântuirea neamurilor în biserică.”⁶⁰

⁶⁰ Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, 100-01; James W. Aageson, *Written Also for Our Sake: Paul and the Art of Biblical Interpretation* (Louisville: Westminster/John Knox Press, 1993), 84.

A. Blake W

CAPITOLUL 5

BINECUVÂNTAREA

Binecuvântarea este o temă importantă în Geneza. Observați repetarea de cinci ori a rădăcinii ebraice a cuvântului „a binecuvânta” (*brk*) în 12:2-3: „Voi face din tine un neam mare, te voi *binecuvânta* și îți voi face numele mare, ca să fii o *binecuvântare*. Voi *binecuvânta* pe cei ce te vor *binecuvânta* și voi blestema pe cei ce te vor ocări; și în tine vor fi *binecuvântate* toate familiile pământului” (italicele îmi aparțin).⁶¹ Binecuvântarea restabilește tot binele pe care Dumnezeu l-a dat omenirii la început.⁶² Richard Bauckham scrie: „Binecuvântarea este o noțiune biblică bogată, care a fost destul de neglijată în teologia creștină. Binecuvântarea în Biblie se referă la generozitatea caracteristică a lui Dumnezeu și la dăruirea abundentă a tuturor lucrurilor bune creaturilor sale și la reînnoirea continuă a abundenței vieții create. Binecuvântarea este provizia lui Dumnezeu pentru înflorirea umană.”⁶³

Binecuvântarea inversează blestemele din Geneza 3.

⁶¹ Alexander, *From Paradise to the Promised Land*, 146. Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 242.

⁶² Goheen, *A Light to the Nations*, 31; Wright, *The Mission of God*, 209.

⁶³ Richard Bauckham, *Bible and Mission* (Grand Rapids: Baker Academic, 2005), 34.

Acolo Dumnezeu spune că va exista conflict între sămânța șarpelui și sămânța femeii, conflict între femeie și bărbat și conflict între bărbat și pământ. Conflictul dintre bărbat și femeie este abordat în promisiunea unei națiuni mari. Conflictul dintre bărbat și pământ este rezolvată prin promisiunea că pământul va fi dat descendenților lui Avraam. Conflictul dintre descendenții femeii și descendenții șarpelui este rezolvat prin promisiunea că cei care îl binecuvântează pe Avraam vor fi binecuvântați, iar cei care îl blestemă vor fi blestemați.⁶⁴

Esența acestei binecuvântări este o relație specială cu Dumnezeu. Aceasta a fost intenția inițială a lui Dumnezeu la creație și aceasta este ceea ce Adam și Eva au pierdut. Adam și Eva se aflau în prezența specială a lui Dumnezeu, dar după catastrofă, locul pe care trebuiau să-l protejeze trebuie protejat de ei (Gen 3:23-24)!⁶⁵ Legământul cu Avraam va corecta această nedreptate. Geneza 17:7-8 spune: „Voi încheia un legământ între Mine și tine și urmașii tăi, de-a lungul generațiilor lor, un legământ veșnic, potrivit căruia Eu voi fi Dumnezeul tău și al urmașilor tăi. Îți voi da, ție și urmașilor tăi, țara în care locuiești acum ca străin, toată țara Canaanului, ca proprietate veșnică. Iar Eu voi fi

⁶⁴ James Hamilton, „The Seed of the Woman and the Blessing of Abraham,” în *Tyndale Bulletin* 58.2 (2007), 260-61.

⁶⁵ Sandra L. Richter, *The Epic of Eden: A Christian Entry into the Old Testament* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2008), 112, 159.

Dumnezeul lor.” Aici avem formula legământului care se regăsește în tot Canonul: Eu voi fi Dumnezeul vostru și voi veți fi poporul Meu.⁶⁶

Dacă noi suntem păcătoși și Dumnezeu este sfânt, cum putem să ne bucurăm de această binecuvântare a unei relații speciale cu Creatorul nostru? Răspunsul îl aflăm în Galateni 3:8-9: „Iar Scriptura, care a prevăzut că Dumnezeu va îndreptăți națiunile prin credință, i-a vestit mai dinainte lui Avraam această veste bună: «Prin tine vor fi binecuvântate toate națiunile!». Astfel, cei ce cred sunt binecuvântați împreună cu Avraam cel credincios.” În Galateni 3:8, Pavel aduce împreună Geneza 12:3 cu 18:18:⁶⁷

Geneza 12:3 – „Îi voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, dar îl voi blestema pe cel ce te va blestema! Prin tine vor fi binecuvântate toate familiile pământului!”

Geneza 18:18 – „de vreme ce el va deveni cu adevărat o națiune mare și puternică și prin el vor fi binecuvântate toate națiunile pământului?”

Observați cum Pavel personifică Biblia⁶⁸ Scriptura a prevăzut. Evanghelia a fost proclamată lui Avraam, iar

⁶⁶ David Baker, *Two Testaments, One Bible* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2010), 242-43.

⁶⁷ Schreiner, *Galatians*, 194.

⁶⁸ Ce afirmă Scriptura, este ceea ce afirmă Dumnezeu. Vezi Benjamin B. Warfield, „Se spune:” „Scriptura spune:” „Dumnezeu spune”, *The Presbyterian and Reformed Review*, (1899), 472.

această Evanghelie este definită aici ca îndreptărire prin credință pentru neamuri. Binecuvântarea neamurilor este iertarea (Romani 4:4-12). Așa cum scrie John Reisinger, „Adevărata binecuvântare a lui Avraam nu înseamnă nici mai mult nici mai puțin decât îndreptățirea prin credință”.⁶⁹ Binecuvântarea lui Avraam este *sola fide* pentru neamuri. Avraam este modelul aici, contrar tradiției iudaice:⁷⁰

„El a păzit legea Celui Preaînalt și a încheiat un legământ cu El” (Sirach 44:20).

„Nu a fost oare Avraam găsit credincios când a fost pus la încercare, și i s-a socotit aceasta ca neprihănire?” (1 Mac 2:52)

Pavel citește Geneza 12 în lumina Genezei 15 (cf. Rom 4:9, 21, 22).⁷¹ Toate neamurile pământului vor fi binecuvântate prin Avraam. Cum? Fiind socotiți neprihăniți prin credință, la fel ca Avraam.

Galateni 3:14

Galateni 3:14 vorbește și despre binecuvântarea lui

⁶⁹ John Reisinger, *Cele patru semințe ale lui Avraam* (Editura IBET, 2025), 85.

⁷⁰ John Barclay scrie: „Pe baza Gen 26:5 („Avraam a ascultat de glasul Meu și a păzit poruncile, legile și statutele Mele”) și a versetelor similare referitoare la ascultarea lui Avraam, în tradițiile evreiești de diferite feluri s-a presupus că Avraam a păzit legea chiar înainte de promulgarea ei pe Sinai”. *Obeying the Truth* (Vancouver: Regent College Publishing, 1988), 66.

⁷¹ Schreiner, *Galatians*, 194

Avraam: „pentru ca în Hristos Isus binecuvântarea lui Avraam să vină asupra neamurilor, ca să primim Duhul promis prin credință”. Aici, cele două propoziții de scop sunt coordonate și se interpretează reciproc.⁷² Aici, Pavel definește binecuvântarea lui Avraam ca fiind Duhul Sfânt.

Cum poate Pavel să spună acest lucru? Nu-mi amintesc ca Duhul Sfânt să fie menționat în Geneza 12 și în versetele următoare, tu îți amintești? Multe sisteme hermeneutice nu au loc pentru ceea ce face Duhul Sfânt – prin Pavel – aici. Contextul original – definit în mod restrâns – nu epuizează semnificația sa. Există un „sens mai complet” pe care Dumnezeu l-a cunoscut dintotdeauna, dar pe care noi nu îl înțelegem pe deplin până când Dumnezeu nu îl clarifică prin revelația progresivă.⁷³ Trebuie să fim exegeți canonici, interpretând revelația anterioară în lumina celei din urmă. Dacă metoda „gramatical-istorică” de exegeză exclude sau ignoră contextul istoric-răscumpărător al împlinirii scopurilor lui Dumnezeu în Hristos, atunci trebuie să

⁷² Schreiner, *Paul*, 78; idem., *Galatians*, 218. Dumbrell, „Avraam și Legământul Avraamic în Galateni 3:1-14”. 27.

⁷³ Peter Enns, “Fuller Meaning, Single Goal: A Christotelic Approach to the New Testament Use of the Old in Its First-Century Interpretive Environment,” în *Three Views on the New Testament Use of the Old Testament* eds. Kenneth Berding and Jonathan Lunde (Grand Rapids: Zondervan, 2007), 205; Douglas Moo, “The Problem of Sensus Plenior,” în *Hermeneutics, Authority, and Canon* eds. D.A. Carson and John D. Woodbridge (Grand Rapids: Zondervan, 1986); Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 117 n.82.

renunțăm la hermeneutica noastră sau cel puțin să o ajustăm⁷⁴. Dennis Johnson scrie: „Când o metodă hermeneutică descalifică – sau pare să descalifice, opunând sensul „original” al unui text din Vechiul Testament interpretării sale în Noul Testament – modul în care Isus, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, a interpretat Cuvântul lui Dumnezeu scris și i-a învățat pe apostolii Săi să facă același lucru, această disonanță este un semnal că ceva este foarte grav.”⁷⁵

⁷⁴ Johnson, *Him We Proclaim*, 151-64. Gentry și Wellum scriu: „Exegeza gramatical-istorică trebuie plasată în contextul mai larg al unei lecturi canonice a Scripturii; părțile trebuie citite în raport cu ansamblul”, Gentry și Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 86. Nu înțeleg cum Craig Blaising și Darrell Bock pot afirma că „Pavel nu susține nicăieri că Dumnezeu a renunțat la promisiuni, le-a reformulat sau le-a dat o nouă semnificație”. *Progressive Dispensationalism*, 270. Dumnezeu cu siguranță nu a renunțat la promisiuni, dar, după cum vedem aici și după cum vom vedea în secțiunea despre pământ, ele au fost cu siguranță reformulate și extinse în lumina venirii lui Hristos și a Duhului.

⁷⁵ *Ibid.*, 153. G.K. Beale observă: „Înțelegerea «strictă» obișnuită a unei abordări «gramaticale-istorice» este prea limitată în sfera sa de aplicare, deoarece studiază un pasaj în principal din două unghiuri: (1) investigarea numai a punctului de vedere al autorului uman printr-un studiu al contextelor istorice, lingvistice, gramaticale, de gen etc. ale unui pasaj; (2) autorul divin poate fi, teoretic, lăsat în afara considerației până la finalizarea studiului „gramatical-istoric”, deoarece sensul căutat este doar cel al autorului uman. De exemplu, chiar și un interpret care nu crede în inspirația divină trebuie să studieze un profet precum Isaia din punctul de vedere al lui Isaia însuși, care credea că era inspirat în ceea ce scria, și, prin urmare, această intenție trebuie proiectată asupra procesului de interpretare a lui Isaia. Cu cât mai mult

Din punctul meu de vedere, Pavel interpretează Geneza 12 în lumina contextului său canonic mai larg.⁷⁶ El citește promisiunile lui Avraam în lumina întregii relatării din Vechiul Testament.⁷⁷ El nici măcar nu simte nevoia să demonstreze acest lucru sau să-l explice în detaliu. Probabil că a făcut deja acest lucru și acum poate pur și simplu să-l afirme.⁷⁸ Oricine este familiarizat cu Biblia ebraică nu ar fi șocat de această afirmație. Să luăm în considerare câteva

ar trebui să fie cazul pentru exegetul credincios? În consecință, acesta este doar un exemplu care arată că luarea în considerare a intenției divine ar trebui să facă parte dintr-o abordare gramatical-istorică. Astfel, exegeza gramatical-istorică și tipologia sunt două aspecte ale aceluiași lucru: auzirea vocii lui Dumnezeu prin Scriptură. „Utilizarea lui Osea 11:1 în Matei 2:15: încă o dată”, *JETS* 55, nr. 4 (2012): 700 n. 14.

⁷⁶ Kevin J. Vanhoozer, *Is There A Meaning in This Text?* (Grand Rapids: Baker, 1998), 265. Contra Walter Kaiser, care scrie: „Este un semn de *eisegeza*, nu de *exegeza*, să împrumuți un bagaj care apare cronologic mai târziu în text și să îl transporti înapoi și să îl descarci într-un pasaj anterior, pur și simplu pentru că ambele sau toate pasajele implicate împărtășesc același canon”, în *Toward an Exegetical Theology* (Grand Rapids: Baker, 1981), 82.

⁷⁷ Cu privire la semnificația escatologică a darului Duhului, vezi Anthony Hoekema, *The Bible and the Future* (Grand Rapids: Eerdmans, 1979), 55-67. Geerhardus Vos scrie: „În mintea apostolului, «pneuma» era mai presus de toate elementul sferei escatologice sau celeste, cel care caracterizează modul de existență și viața în lumea viitoare și, în consecință, forma anticipată în care lumea viitoare se realizează chiar acum în ceruri”, în *The Pauline Eschatology* (Phillipsburg, NJ: P&R Publishing, 1994), 59.

⁷⁸ Contra Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, 110, care consideră că nu există nicio justificare textuală și că Pavel se referă doar la experiența lor cu Duhul Sfânt menționată în 3:1-5.

dintre numeroasele promisiuni referitoare la venirea Duhului:

Ezechiel 11:19-20 – „Le voi da o inimă neîmpărțită și voi pune în ei un duh nou. Voi lua inima de piatră din trupul lor și le voi da o inimă de carne, astfel încât să urmeze hotărârile Mele și, totodată, să păzească și să împlinească poruncile Mele. Vor fi poporul Meu, iar Eu voi fi Dumnezeuul lor.”

Ezechiel 36:26-27 – „Vă voi da o inimă nouă și voi pune înăuntru vostru un duh nou. Voi lua inima de piatră din trupul vostru și vă voi da o inimă de carne. Voi pune Duhul Meu înăuntru vostru și vă voi face să urmați hotărârile Mele, să păziți judecățile Mele și să le împliniți.”

Ezechiel 37:14 – „Voi pune în voi suflarea Mea și veți învia. Vă voi așeza din nou în țara voastră și veți ști că Eu, Domnul, am vorbit și am făcut întocmai, zice Domnul»”.

Ezechiel 39:29 – „Nu-Mi voi mai ascunde fața de ei, căci voi turna Duhul Meu peste cei din Casa lui Israel, zice Stăpânul Domn»”.

Isaia 11:1-2 – „O Mlădiță va ieși din trunchiul lui Ișai și un Vlăstar din rădăcinile lui va aduce rod. Duhul Domnului Se va odihni peste El, Duh de înțelepciune și de pricepere, Duh de sfătuire și de putere, Duh de cunoaștere și de teamă de Domnul.”

Isaia 32:15 – „până va fi turnat peste noi Duhul de sus și deșertul va deveni o livadă, iar livada va fi considerată drept o pădure.”

Isaia 42:1 – „Iată, Slujitorul Meu, pe Care Îl sprijin, Alesul Meu, în Care sufletul Meu Își găsește plăcerea! Voi pune Duhul Meu peste El, iar El va proclama dreptatea națiunilor.”

Isaia 44:3 – „Căci Eu voi turna ape peste pământul însetat și râuri peste pământul uscat. Voi turna Duhul Meu peste urmașii tăi și binecuvântarea Mea peste odraslele tale.”⁷⁹

Isaia 61:1 – „Duhul Stăpânului Domn este peste Mine, căci Domnul M-a uns ca să aduc celor sărmani vestea bună. El M-a trimis să-i vindec pe cei cu inima zdrobită, să proclam celor captivi libertatea și celor legați – eliberarea.”

Isaia 63:11 – „Atunci poporul Său și-a adus aminte de zilele străvechi și de Moise. Unde este Acela Care i-a scos din mare împreună cu păstorul turmei Sale? Unde este Acela Care a pus printre ei Duhul Său cel Sfânt.”

Ioel 2:28-29 – „După aceea, voi turna Duhul Meu peste orice om. Fiii și fiicele voastre vor profeti, bătrânii voștri vor avea vise, iar tinerii voștri vor avea vedenii! Chiar și peste slujitori și slujitoare voi turna din Duhul Meu în acele zile.”

Duhul Sfânt a fost revărsat doar asupra unor persoane alese, pentru o perioadă limitată de timp, în vechiul legământ, dar totul urma să se schimbe odată cu venirea

⁷⁹ Textul la care se referă probabil Pavel este Isaia 44:3, deoarece menționează atât binecuvântarea, cât și Duhul. Vezi Schreiner, *Galateni*, 221; Don Garlington, *An Exposition of Galatians* (Eugene, OR: Wipf and Stock, 2007), 207.

noului legământ. Moise a spus: „Ești gelos pentru mine? De ar fi tot poporul Domnului profeți și Domnul ar pune Duhul Său peste ei!” (Numeri 11:29). Așa s-a întâmplat într-adevăr la Rusalii și după aceea. Vremea care urma să vină urma să fie vremea revărsării universale a Duhului.

Pavel și-a început scrisoarea cu aceeași idee: Isus „S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre, ca să ne izbăvească din veacul de acum, care este rău” (Galateni 1:4). Anthony Hoekema scrie: „Primirea Duhului înseamnă că cineva a devenit participant la noul mod de existență asociat cu veacul viitor și acum are parte de «puterile veacului viitor»”.⁸⁰ Experiența lor cu Duhul (Gal 3:1-5) este un semn că restaurarea escatologică a lui Israel de către Dumnezeu a început. Duhul este modul în care binecuvântarea promisă lui Avraam se realizează în toți copiii adevărați ai lui Avraam.⁸¹

De aceea Duhul este numit „garanția moștenirii noastre” (Ef 1:14; 2 Cor 1:22, 5:5) a lumii viitoare.⁸² Darul

⁸⁰ Anthony A. Hoekema, *The Bible and the Future* (Grand Rapids: Eerdmans, 1979), 58; Geerhardus Vos, “Eschatology and the Spirit in Paul” in *Biblical and Theological Studies by the Members of the Faculty of Princeton Theological Seminary* (Birmingham, AL: Solid Ground Books, 2003), 258-59.

⁸¹ Gordon D. Fee, *God's Empowering Presence* (Peabody, MA: Hendrickson, 1994), 394-95.

⁸² Michael F. Bird, *Introducing Paul* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2008), 47.

Duhului reprezintă primele roade ale recoltei escatologice. Primele roade înseamnă începutul recoltei; ele sunt o experiență parțială a recoltei de acum și o garanție a altora de același fel și de aceeași calitate care vor veni (Rom 8:23). Venirea Duhului înseamnă că veacul care va veni este aici.⁸³ Legământul avraamic își găsește împlinirea în noul legământ, iar darul Duhului se află în centrul noului legământ.

⁸³ Contrastul paulinian dintre trup și Duh este susținut de contrastul dintre vechiul și noul veac. După cum scrie Herman Ridderbos, „Trupul (corpul) și Duhul nu se opun aici unul altuia ca două „părți” ale existenței umane sau ale existenței lui Hristos... Mai degrabă, „carnea” și „Duhul” reprezintă două moduri de existență, pe de o parte cea a vechiului *aeon*, caracterizată și determinată de carne, pe de altă parte cea a noii creații, care este a Duhului lui Dumnezeu”, în Herman Ridderbos, *Paul: An Outline of His Theology* (Grand Rapids: Eerdmans, 1966), 66.

A. Blake

CAPITOLUL 6

ȚARA

Așa cum am menționat mai devreme, eu interpretez *ad literam* 2 Corinteni 1:20: „Căci, oricâte promisiuni ar fi făcut Dumnezeu, ele sunt «Da» în Hristos” (NIV). De asemenea, presupun că „promisiunea țării” este inclusă în „oricâte promisiuni ar fi făcut Dumnezeu”.

Este important să subliniem în mod continuu că țara sau pământul nu este ceva nou în legământul lui Avraam. Țara era importantă înainte de Geneza 12; de fapt, este importantă încă de la prima pagină a Bibliei. Așa cum scrie O. Palmer Robertson, „Idea originală a țării ca paradis a modelat în mod semnificativ așteptările asociate cu răscumpărarea. Ca loc al fericirii care decurge din părtășia și comuniunea neîntreruptă cu Dumnezeu, țara paradisului a devenit țelul spre care se îndrepta omenirea răscumpărată”.⁸⁴ Creația indică spre noua creație. Mai mult, alegerea de către Dumnezeu Creatorul a unei anumite porțiuni de pământ pe care să se concentreze duce în mod natural la așteptarea că, prin acest singur popor, toate națiunile pământului vor fi binecuvântate.⁸⁵ În spatele promisiunii unei anumite bucăți

⁸⁴ Robertson, *The Israel of God*, 4; Gentry and Wellum, *Kingdom Through Covenant*, 709.

⁸⁵ Ibid., 9. Robertson subliniază, de asemenea, că Israelul era o punte

de pământ din narațiunea lui Avraam se afla promisiunea anterioară a lui Dumnezeu de a folosi poporul acelei țări ca mijloc de a binecuvânta toate națiunile pământului.

În mod surprinzător, când vorbește despre Avraam în Galateni 3, Pavel omite țara! W.D. Davies sugerează că tăcerea lui nu indică absența unei preocupări conștiente pentru aceasta, ci respingerea deliberată a acesteia.⁸⁶ Pavel folosește frecvent limbajul „promisiunii” fără a menționa țara (cf. 2 Cor 7:1; Ef 1:13, 2:12, 3:6; Rom 15:8-9).⁸⁷

Când Pavel aduce în discuție țara, el o universalizează; Romani 4:13 spune că promisiunea făcută lui Avraam este că el va fi moștenitorul lumii (*kosmos*). Efeseni 6:2-3 spune că, copiii trebuie să-și cinstească părinții ca să le meargă „bine” și să trăiască „multă vreme în țară”. Făcând aluzie la Exodul 20:12, Pavel omite „pe care Domnul, Dumnezeuul vostru, vi-l dă”. Aici, în mod clar, tema țării a fost extinsă pentru a include întreaga lume.⁸⁸

Nu există nicio referire la cuvântul „țară” în Galateni, dar când se abordează această problemă, trebuie să se ia în

terestră îngustă care lega Africa, Europa și Asia și, prin urmare, era situat perfect pentru extinderea binecuvântării lui Dumnezeu asupra națiunilor, Robertson, *The Israel of God*, 11.

⁸⁶ W.D. Davies, *The Gospel and the Land* (Los Angeles: The University of California Press, 1974), 179.

⁸⁷ P.W.L. Walker, *Jesus and the Holy City*, 117.

⁸⁸ Robertson, *The Israel of God*, 28.

considerare și alte cuvinte precum „Ierusalim”, „templu”, „munte”, „Sion” și „tron”. Galateni nu menționează „țara”, dar există o referire la „Ierusalim” și „munte” în capitolul 4. Acolo, Pavel nu prezintă o viziune foarte pozitivă asupra viitorului Ierusalimului. Iudaizatorii au folosit probabil narațiunea din Geneza 21 pentru a spune că neamurile se trag din Ismael și că trebuie să se circumcidă pentru a deveni copiii adevărați ai promisiunii.⁸⁹ Aici Pavel folosește „juijtsu hermeneutic”.⁹⁰ Galateni 4:21-31 spune:

Spuneți-mi voi, care doriți să fiți sub Lege, nu auziți ce spune Legea? Este scris că Avraam a avut doi fii: unul dintr-o sclavă, iar unul dintr-o femeie liberă. Cel din sclavă a fost născut în mod obișnuit, însă cel din femeia liberă a fost născut prin promisiune. Aceste lucruri sunt spuse sub forma unei alegorii, căci aceste două femei reprezintă două legăminte. Unul este cel de pe muntele Sinai, născând copii pentru sclavie. Aceasta este Agar. Agar este muntele Sinai din Arabia și corespunde Ierusalimului de acum, pentru că este în sclavie cu copiii lui. Dar Ierusalimul de sus este liber și el este mama noastră. Căci este scris: „Bucură-te, tu, cea care nu poți rămâne însărcinată; tu nu naști! Tresaltă și strigă de bucurie; tu nu ești în durerile nașterii! Căci copiii celei părăsite vor fi mai mulți decât ai celei care are soț”.

⁸⁹ Longenecker, *Galatians*, 210; David G. Peterson, *Transformed by God: New Covenant Life and Ministry* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2012), 133.

⁹⁰ Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, 112.

Voi, fraților, ca și Isaac, sunteți copii ai promisiunii. Dar așa cum atunci cel născut în mod obișnuit îl persecuta pe cel născut prin Duhul, la fel este și acum. Ce spune însă Scriptura? „Alung-o pe sclavă și pe fiul ei, căci fiul slavei nu va moșteni împreună cu fiul femeii libere!”. Așadar, fraților, noi nu suntem copiii slavei, ci ai femeii libere.

Să rezum: Avraam a avut doi fii: Isaac și Ismael. Isaac este din femeia liberă și s-a născut prin promisiune. Ismael este fiul femeii slave și s-a născut după trup (adică prin efortul uman). Aceste femei reprezintă două legăminte, care sunt legământul vechi și legământul nou.⁹¹

Hagar este Muntele Sinai, care naște copii ai sclaviei. Ea este Ierusalimul prezent. „Ierusalimul prezent” ne duce înapoi la referința anterioară a „epocii prezente” a răului (Gal 1:4).⁹² Ierusalimul prezent și copiii ei sunt în sclavie. Copiii ei (4:25) sunt cei care depind de ea. Ea nu mai este mama noastră. Mama noastră este Ierusalimul de sus, și ea este liberă. A spune că Ierusalimul de sus este mama noastră înseamnă a spune că aparținem noii epoci. Noi suntem copiii noii creații – iudaizatorii sunt ai vechii creații. Noi suntem poporul noii epoci, copiii promisiunii (4:28). Tom

⁹¹ Majoritatea comentatorilor biblic îmbrățișează această perspectivă. E.g., Vezi Longenecker, *Galatians*, 211; Schreiner, *Galatians*, 269; Fee, *God's Empowering Presence*, 413, 416. Contra lui Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, 114-15 care preferă să vadă aici legământul cu Avraam și vechiul legământ.

⁹² Meyer, *The End of the Law*, 129.

Schreiner scrie: „Ierusalimul de sus, potrivit lui Pavel, este Ierusalimul escatologic care a coborât în epoca rea prezentă, așa că avem aici un exemplu al escatologiei lui Pavel, care este deja, dar nu încă”.⁹³ Iudaizatorii îl revendicau pe Avraam ca tată al lor și Ierusalimul ca mamă a lor, iar Pavel spune că identitatea creștină este legată de Hristos și de Ierusalimul de sus.⁹⁴ Pentru a-și susține afirmația, Pavel citează Isaia 54, care vorbește despre restaurarea Ierusalimului și a Israelului (54:5-7). Acest lucru este semnificativ, deoarece urmează imediat după relatarea Slujitorului care suferă.⁹⁵ Cum ar putea fi împlinit legământul dacă acest Slujitor este „tăiat” și „lovit” (Isaia 53:8)? „Mulți copii” din Isaia 54:1 se găsesc în bisericile neamurilor – Sionul spiritual. Descendenții Slujitorului nu vor fi descendenți fizici, ci spirituali! Noul popor al lui Dumnezeu nu este definit de circumcizia fizică, ci de circumcizia inimii (Deut 30:6). Prin Hristos, Slujitorul care este părăsit și suferă, „mulți” vor fi îndreptățiți; Isus „își va vedea sămânța” (Is 53:10-11); Dumnezeu își restaurează poporul.

Ierusalimul era un simbol care prefigura Noul Ierusalim, biserica. Acest lucru este similar cu teologia autorului Epistolei către Evrei: „De aceea, întăriți-vă brațele

⁹³ Schreiner, *Galatians*, 272.

⁹⁴ P.W.L. Walker, *Jesus and the Holy City* (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 129-30.

⁹⁵ Vezi White, “The Last Adam and His Seed,” 70-72.

obosite și genunchii slăbiți! «Faceți cărări drepte pentru picioarele voastre», pentru ca șchiopul să nu-și scrântească piciorul, ci mai degrabă să fie vindecat. Urmăriți cu toții pacea și sfințirea, fără de care nimeni nu-L va vedea pe Domnul.” (12:22-24).⁹⁶ Ioan scrie în mod similar despre noul Ierusalim, iar ceea ce se pierde adesea din vedere este că acesta este un popor – nu un loc. Noul Ierusalim este mireasa lui Hristos: „Și am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, coborând din cer de la Dumnezeu, pregătită ca o mireasă împodobită pentru soțul ei” (Apocalipsa 21:2). Ioan contrastează în mod explicit această mireasă cu prostituata din capitolul 17, pe care o consider a fi Ierusalimul apostat:

Unul dintre cei șapte îngeri, care au avut cele șapte vase, a venit și a vorbit cu mine, zicând: „Vino aici! Îți voi arăta pedeapsa prostituatei celei mari, care șade pe ape multe. Atunci el m-a dus, în Duhul, într-un deșert. Și am văzut o femeie care ședea pe o fiară roșie, plină cu nume blasfemiatoare, având șapte capete și zece coarne. (17:1, 3)

Unul dintre cei șapte îngeri, care au avut cele șapte vase pline cu ultimele șapte urgii, a venit și a vorbit cu mine, zicând: „Vino! Îți voi arăta mireasa, soția Mielului“. M-a dus în Duhul pe un munte mare și înalt și mi-a arătat cetatea cea sfântă, Ierusalimul, coborând din Cer, de la Dumnezeu. (21:9-10)

⁹⁶ Peter Walker, „Jerusalem in Hebrews 13:9-14 and the Dating of the Epistle,” *Tyndale Bulletin* 45.1 (1994), 44-49.

Așadar, promisiunea țării indica ceva mai mult decât ea însăși. Promisiunea pământului era temporară⁹⁷ și tipologică.⁹⁸ Tom Wright observă: „Țara, la fel ca Tora, era o etapă temporară în planul pe termen lung al Dumnezeuului lui Avraam. Nu era un lucru rău care acum a fost înlăturat, ci un lucru bun și necesar care acum s-a împlinit în Hristos și în Duhul. Este ca și cum țara ar fi reprezentat o amplă metaforă prevestitoare a planului lui Dumnezeu, conform căruia poporul Său urma să aducă, în cele din urmă, întreaga lume sub ascultarea domniei Sale tămăduitoare. Întregul scop al lui Dumnezeu trece acum dincolo de Ierusalim și de țară, către întreaga lume.”⁹⁹

⁹⁷ Donaldson, „The Kingdom of God and the Land,” în *The Gospel and the Land of Promise*, 67.

⁹⁸ După cum spune Meredith Kline, „În Noul Testament există indicii clare ale unei schimbări pozitive către al doilea nivel de semnificație al promisiunii privind țara. Într-adevăr, cu o promptitudine surprinzătoare, Noul Testament ignoră primul nivel de semnificație [adică posesia Canaanului de către Israel] și pur și simplu consideră că al doilea nivel, împlinirea cosmică, este adevărata intenție a promisiunii”, în *Kingdom Prologue* (Eugene, OR: Wipf and Stock, 2006), 339.

⁹⁹ Tom Wright, „Ierusalimul în Noul Testament”, în *Jerusalem Past and Present in the Purposes of God*, ed. P.W.L. Walker (Cambridge: Tyndale House, 1992) 67. Bruce Waltke susține că „Noul Testament redefinese țara în trei moduri: în primul rând, *spiritual*, ca referință la persoana lui Hristos; în al doilea rând, *transcendental*, ca referință la Ierusalimul ceresc; și în al treilea rând, *escatologic*, ca referință la noul Ierusalim după a doua venire a lui Hristos”. *An Old Testament Theology* (Grand Rapids: Zondervan, 2007), 560.

Mi se pare că liderul dispensaționalist Charles Ryrie ignoră complet această învățătură clară din Noul Testament când scrie: „Dacă profețiile neîmplinite ale Vechiul Testament regăsite în legământul avraamic, davidic și noul ar trebui să se împlinescă în mod literal, atunci înseamnă că va exista o perioadă viitoare, Mileniul, în care ele să se poată consuma, deoarece, în prezent, în biserică ele nu și-au găsit împlinirea.”¹⁰⁰ Țara promisă era un simbol al întregii lumi.

Christopher Wright oferă următoarea ilustrație utilă:

Imaginați-vă un tată care, în vremurile de dinaintea transportului mecanizat, îi promite fiului său, în vârstă de 5 ani, că atunci când va împlini 21 de ani îi va dăruia un cal. Doar că între timp, se inventează mașina. Așadar, la împlinirea vârstei de 21 de ani, fiul se trezește cu o mașină în fața casei, „cu dragoste, de la tata”. Ar fi ciudat ca fiul să-și acuze tatăl că nu și-a ținut promisiunea doar pentru că nu i-a dat un cal. Și, ar fi și mai ciudat dacă, în ciuda faptului că a primit o mașină mult superioară, fiul ar insista că promisiunea ar fi îndeplinită doar dacă ar primi și un cal, deoarece aceasta era promisiunea literală. Este evident că, odată cu schimbarea circumstanțelor, necunoscută la momentul facerii promisiunii, tatăl și-a respectat cu prisosință promisiunea. De fapt, el a făcut-o într-un mod care depășește cuvintele inițiale ale promisiunii, care erau inevitabil limitate de mijloacele de transport disponibile la acel moment. Promisiunea a fost făcută

¹⁰⁰ Ryrie, *Dispensationalism*, 172.

în termeni înțeleși la momentul respectiv. Ea a fost îndeplinită în lumina noilor evenimente istorice.¹⁰¹

Împărăția lui Dumnezeu preia și împlinește motivul țării din Vechiul Testament și îl extinde la întregul său potențial și promisiune.¹⁰² Țara a fost „hristificată”. A fi „în Hristos” a înlocuit a fi „în țară”. A fi „în Hristos” ne eliberează de Lege și, prin urmare, de țară.¹⁰³

¹⁰¹ Christopher J.H. Wright, *Knowing Jesus Through the Old Testament* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 1992), 71. G.K. Beale folosește același tip de analogie în *The Temple and the Church's Mission* (Downers Grove, IL: IVP, 2004), 291. O. Palmer Robertson scrie: „În natura lucrurilor, acești scriitori nu puteau folosi decât imagini cu care ei și ascultătorii lor erau familiarizați. Așadar, ei vorbeau despre o întoarcere în țara geografică a Israelului. Într-adevăr, a avut loc o întoarcere în această țară, deși nu la scara profețită de Ezechiel. Dar, în contextul realităților noului legământ, această țară trebuie înțeleasă în termeni cosmosului nou recreat despre care vorbește apostolul Pavel în Romani. Întregul univers (care este „țara” dintr-o perspectivă a noului legământ) geme în chinuri, așteptând răscumpărarea care va veni odată cu învierea trupurilor celor răscumpărați (Rom. 8:22-23). În contextul noului legământ, întoarcerea în paradis nu implică doar o întoarcere la formele umbrite ale vechiului legământ. Înseamnă refacerea pământului întreg. Prin această reînnoire a întregii creații, promisiunea vechiului legământ privind țara își găsește împlinirea în noul legământ”, *The Israel of God*, 26.

¹⁰² Alistair Donaldson, „The Kingdom of God and the Land,” în *The Gospel and the Land of Promise*, eds. Philip Church, Peter Walker, Tim Bulkeley, and Tim Meadowcroft, (Eugene, OR: Pickwick, 2011), 74.

¹⁰³ LaRondelle, *The Israel of God*, 142.

A. Blake W

CONCLUZIE

Pe scurt, lui Avraam i s-au promis numeroși urmași, care continuă să se înmulțească; suntem binecuvântați cu faptul că suntem declarați drepecți prin credință, suntem binecuvântați cu darul Duhului care ne garantează că viitorul lui Dumnezeu este aici și că vor mai urma și alte lucruri, iar Ierusalimul de sus este Mama noastră. Sper că acest mic exercițiu v-a ajutat să aveți o confirmare suplimentară că toate promisiunile lui Dumnezeu sunt da și amin în Hristos (2 Corinteni 1:20)!

A. Blake

BIBLIOGRAFIE

- Aageson, James W. *Written Also for Our Sake: Paul and the Art of Biblical Interpretation*. Louisville: Westminster/John Knox Press, 1993.
- Alexander, T. Desmond. *From Paradise to the Promised Land*. Grand Rapids: Baker Academic, 2002.
- Baker, David. *Two Testaments, One Bible*. Downers Grove, IL: IVP Academic, 2010.
- Barclay, John. *Obeying the Truth*. Vancouver: Regent College Publishing, 1988.
- Bauckham, Richard. *Bible and Mission*. Grand Rapids: Baker Academic, 2005.
- Beale, G.K. *The Temple and the Church's Mission*. NSBT. Downers Grove, IL: IVP, 2004.
- Berkhof, Louis. *Systematic Theology*. Grand Rapids: Eerdmans, 1996.
- Bird, Michael. *Introducing Paul*. Downers Grove, IL: IVP Academic, 2008.
- Blaising, Craig A. and Darrell L. Bock. *Progressive Dispensationalism*. Grand Rapids: Baker Books, 1993.
- Davies, W.D. *The Gospel and the Land*. Los Angeles: The University of California Press, 1974.
- Dempster, Stephen G. *Dominion and Dynasty: A Theology of the Hebrew Bible*. NSBT Downers Grove, IL: IVP, 2003.

Diffey, Daniel S. „The Royal Promise in Genesis: The Often Underestimated Importance of Genesis 17:6, 17:16, and 35:11.” *Tyndale Bulletin* 62, no. 2 (2011).

Donaldson, Alistair. „The Kingdom of God and the Land.” In *The Gospel and the Land of Promise*. Edited by Philip Church, Peter Walker, Tim Bulkeley, and Tim Meadowcroft. Eugene, OR: Pickwick, 2011.

Dumbrell, William J. *The Search for Order*. Eugene, OR: Wipf & Stock, 1994.

_____. „Abraham and the Abrahamic Covenant in Galatians 3:1-14.” In *The Gospel to the Nations: Paul's Mission*. Edited by Peter Bolt and Mark Thompson. Downers Grove, IL: IVP, 2000.

_____. *Covenant and Creation*. Carlisle, PA: Paternoster, 1984.

_____. „The Covenant with Abraham.” *The Reformed Theological Review* 2, no. 41 (May-August 1982).

Ellis, E. Earl. *Paul's Use of the Old Testament*. Eugene, OR: Wipf and Stock, 1981.

Enns, Peter. „Fuller Meaning, Single Goal: A Christotelic Approach to the New Testament Use of the Old in Its First Century Interpretive Environment.” In *Three Views on the New Testament Use of the Old Testament*. Edited by Kenneth Berding and Jonathan Lunde. Grand Rapids: Zondervan, 2007.

Fee, Gordon D. *God's Empowering Presence*. Peabody, MA:

- Hendrickson, 1994.
- Garlington, Don. *An Exposition of Galatians*. Eugene, OR: Wipf and Stock, 2007.
- Gentry, Peter J. and Stephen J. Wellum. *Kingdom Through Covenant: A Biblical-Theological Understanding of the Covenants*. Wheaton, IL: Crossway, 2012.
- Goheen, Michael W. *A Light to the Nations*. Grand Rapids: Baker, 2011.
- Goldsworthy, Graeme. *Gospel-Centered Hermeneutics*. Downers Grove, IL: IVP Academic, 2006.
- Hamilton, James. „The Seed of the Woman and the Blessing of Abraham.” *Tyndale Bulletin* 58, no. 2 (2007).
- Hays, Richard B. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. London: Yale University Press, 1989.
- _____. „The Canonical Matrix of the Gospels.” In *The Cambridge Companion to the Gospels*. Edited by Stephen C. Barton. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Hoekema, Anthony A. *The Bible and the Future*. Grand Rapids: Eerdmans, 1979.
- Johnson, Dennis E. *Him We Proclaim*. Phillipsburg, NJ: P&R, 2007.
- Kirk, J.R. Daniel. *Jesus Have I Loved, but Paul?* Grand Rapids: Baker Academic, 2011.
- Kline, Meredith. *Kingdom Prologue*. Eugene, OR: Wipf and Stock, 2006.

A. Blake White, *Promisiunile avraamice în Galateni*

Köstenberger, Andreas and Peter T. O'Brien. *Salvation to the Ends of the Earth*. NSBT. Downers Grove, IL: IVP, 2001.

LaRondelle, Hans K. *The Israel of God in Prophecy*. Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1983.

Longenecker, Bruce W. *The Triumph of Abraham's God*. Nashville: Abingdon, 1988.

Longenecker, Richard N. *Galatians. Word Biblical Commentary*. Dallas: Word, 1990.

Moore, Russell. „Personal and Cosmic Eschatology.” În *A Theology for the Church*. Edited by Daniel L. Akin. Nashville: B&H Academic, 2007.

Peterson, David G. *Transformed by God*. Downers Grove, IL: IVP Academic, 2012.

Reisinger, John. *Cele patru semințe ale lui Avraam*. Editura IBET, Vidra, IF, 2025.

Richter, Sandra L. *The Epic of Eden: A Christian Entry into the Old Testament*. Downers Grove, IL: IVP Academic, 2008.

Ridderbos, Herman. *Paul: An Outline of His Theology*. Grand Rapids: Eerdmans, 1966.

Robertson, O. Palmer. *The Israel of God*. Phillipsburg, NJ: P&R, 2000.

Ryrie, Charles C. *Dispensationalism*. Chicago: Moody, 2007.

Schreiner, Thomas R. *Galatians. Zondervan Exegetical Commentary*. Grand Rapids: Zondervan, 2010.

Silva, Moises. „Galatians.” În *Commentary on the New Testament*

- Use of the Old Testament.* Edited by G.K. Beale and D.A. Carson. Grand Rapids: Baker Academic, 2007.
- Vanhoozer, Kevin J. *Is There a Meaning in This Text?* Grand Rapids: Baker, 1998.
- Vos, Geerhardus. „Eschatology and the Spirit in Paul.” In *Biblical and Theological Studies by the Members of the Faculty of Princeton Theological Seminary.* Birmingham, AL: Solid Ground Books, 2003.
- _____. *The Pauline Eschatology.* Phillipsburg, NJ: P&R, 1994.
- Walker, P.W.L. „Jerusalem in Hebrews 13:9-14 and the Dating of the Epistle.” *Tyndale Bulletin* 45, no. 1 (1994).
- _____. *Jesus and the Holy City.* Grand Rapids: Eerdmans, 1996.
- Wellum, Stephen J. „Baptism and the Relationship between the Covenants.” In *Believer's Baptism: Sign of the New Covenant in Christ.* Edited by Thomas R. Schreiner and Shawn D. Wright. Nashville: B&H Academic, 2006.
- White, A. Blake. *Union With Christ: Last Adam and Seed of Abraham.* Frederick, MD: New Covenant Media, 2012.
- White, R. Fowler. „The Last Adam and His Seed: An Exercise in Theological Preemption.” *Trinity Journal* 6, no. 1 (Spring 1985).
- Williamson, Paul R. *Scaled With an Oath.* NSBT. Downers Grove, IL: IVP, 2007.
- Wright, Christopher J.H. *Knowing Jesus Through the Old*

A. Blake White, *Promisiunile avraamice în Galateni*

Testament. Downers Grove, IVP Academic, 1992.

_____. *The Mission of God*. Downers Grove, IL: IVP Academic, 2006.

Wright, N.T. „Jerusalem in the New Testament.” În *Jerusalem Past and Present in the Purposes of God*. Edited by P.W.L. Walker. Cambridge: Tyndale House, 1992.

_____. *Justification*. Downers, Grove, IL: IVP Academic, 2009.

_____. *The New Testament and the People of God*. Minneapolis: Fortress, 1992.